Hukuk Bölümü 2004/33 E., 2004/42 K.

- **HATALI NÜFUS KAYDI BİLDİRİMİNDEN DOLAYI HAKSIZ YERE HAPİS YATAN KİŞİNİN TAZMİNAT TALEBİ**

- 2004 S. İCRA VE İFLAS KANUNU [Madde 5]
- 2709 S. 1982 ANAYASASI [Madde 125]
- 2577 S. İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU [Madde 2]

"İçtihat Metni"

OLAY : Davacı vekilince, bir banka tarafından kredi borçlusu Mehmet Rıfat Kaya hakkında icra takibi başlatıldığı, mal beyanında bulunmaması nedeniyle açılan davada İzmir 7. İcra Ceza Mahkemesi'nde yapılan yargılama sırasında borçlunun adının Rıfat Kaya olarak yazılmaya başlandığı ve bu isimle Bala- Göztepe Mah. nüfusundaki kayıt bilgileriyle sorulması üzerine Nüfus Müdürlüğünce müvekkili hakkındaki Bala-Yeniköy nüfus kayıtlarının bildirildiği ve bu nüfus bilgilerine göre yapılan yargılama sonunda hafif hapis cezasına hükmedilmesi nedeniyle müvekkilinin haksız yere yakalanıp cezaevine konulduğu, müvekkilinin manen yıkılmasına neden olan kusurları nedeniyle davalı idarelerden 10,000,000,000.- TL. manevi tazminatın alınmasına hükmedilmesi istemiyle, 5.12.2000 gününde adli yargı yerinde dava açılmıştır.

İZMİR 8. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 21.12.2001 gün ve E: 2000/1031, K: 2001/1084 sayı ile, davanın kısmen kabulüne, 3,000,000,000.-TL. manevi tazminatın davalılardan müştereken ve mütelselsilen tahsili ile davacı tarafa verilmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar vermiş; bu karar, davalılar vekilince temyiz edilmesi üzerine YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ'nin, 12.6.2002 gün ve E: 2002/3012, K: 2002/7263 sayılı " Dava haksız hapis yatma nedeni ile manevi tazminat istemine ilişkindir. Yerel mahkemece davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kararı davalılar temyiz etmiştir.

Davacı, bankadan kredi alıp borcunu ödemeyen, kendisi ile isim benzerliği bulunan Mehmet Rıfat Kaya hakkında icra takibi yapılarak, mal beyanında bulunmaması nedeni ile dava açıldığını, Bala Nüfus Müdürlüğünün anılan bu şahıs yerine davacının kimlik bilgilerini mahkemeye bildirdiğini, İcra Ceza Mahkemesi de kimlik bilgilerine bakmayarak davacı hakkında mal beyanında bulunmamak suçundan mahkumiyet kararı verdiğini ve kararın kesinleştiğini, başkasının suçundan dolayı haksız yere 4 gün hapis yattığını belirterek uğradığı maddi ve manevi zararın tazminini istemiştir.

Dosyadaki bilgi, belge ve açıklamalardan; Bala Nüfus Müdürlüğünün mal beyanında bulunmayan şahıs yerine davacının kimlik bilgilerini mahkemeye bildirdiği, İzmir 7. İcra Ceza Mahkemesinin de gelen nüfus kaydını kontrol etmeden davacı hakkında mahkumiyet kararı vermesi ile suçla hiç ilgisi olmadığı halde başkasının yerine davacının 4 gün hapis cezası yattığı anlaşılmaktadır.

Dava dilekçesindeki açıklamalar ve zararın gerçekleşme biçimi gözetildiğinde davanın, davalının hizmet kusuru nedeniyle tazminat davası niteliğinde olduğu belirgindir. Hizmet kusuruna dayanılarak idare aleyhine açılacak tam yargı davalarının idari yargı yerinde görülmesi gerektiği 2577 sayılı idari yargılama usulü yasasının 2. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Şu durum karşısında yargı yolu bakımından dava dilekçesinin reddi gerekirken mahkemece işin esasının incelenmesi bozmayı gerektirmiştir" yolundaki kararıyla bozulmuştur.

İZMİR 8. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 12.12.2002 gün ve E: 2002/908, K: 2002/946 sayı ile, Yargıtay bozma ilamına uymak suretiyle, davanın hizmet kusuruna dayalı olarak idare aleyhine açılmış olmakla idari yargı yerinde görülmesinin gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

Davacı vekili, aynı istekle, 6.2.2003 gününde idari yargı yerinde dava açmıştır.

İZMİR 3. İDARE MAHKEMESİ; 11.12.2003 gün ve E: 2003/121 sayı ile, dava dilekçesinde, 2577 sayılı İYUK ve idari yargıda tazminat davalarının temelini teşkil eden hizmet kusurundan hiç bahsedilmediği, yargı yerlerinin görevi belirlenirken davacının davayı nitelendiriş şekli ve dayandığı sebeplerin de nazara alınacağı, idari yargının görev alanının idari işlem ve eylemlerle bu işlem ve eylemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarla sınırlı olup idari nitelik taşımayan yargısal kararlar ve tasarruflardan doğan tazminat davalarının adli yargıda görülmesinin gerektiği, öte yandan dava dilekçesinde davalı konumunda idarelerin gösterilmesinin uyuşmazlığın idari yargıda görülmesini gerektirmeyeceği kanaatine varıldığı, ancak daha önce adli yargı yerince görevsizlik kararı verildiği ve kesinleştiğinden bahisle, görevli yargı yerinin belirlenmesi için 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvurulmasına, bu konuda karar verilinceye değin yargılamanın ertelenmesine karar vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Tülay TUĞCU'nun Başkanlığında, Üyeler: Dr. Atalay ÖZDEMİR, M. Lütfü ÜÇKARDEŞLER, Serap AKSOYLU, Z.Nurhan YÜCEL, Turgut ARIBAL ve Abdullah ARSLAN'ın katılımlarıyla yapılan 01/07/2004 günlü toplantısında;

I- İLK İNCELEME: Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre idare mahkemesince anılan Yasa'nın 19. maddesinde öngörülen şekilde başvurulduğu ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oybirliği ile karar verildi.

II- ESASIN İNCELENMESİ: Raportör-Hakim İsa YEĞENOĞLU'nun davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Ahmet BEŞİNCİ ile Danıştay Savcısı Nevzat ÖZGÜR'ün davada adli yargının görevli olduğu yolundaki yazılı ve sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

KARAR : Dava, isim benzerliği ve hatalı nüfus kaydı bildirimi sonucunda davacının haksız yere hapis yattığı nedeniyle idarelerce manevi tazminat ödenmesine hükmedilmesi istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın "Genel Esaslar" başlıklı Birinci Bölümünde, egemenliğin kayıtsız şartsız Milletin olduğu ve Türk Milletinin egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre Yasama, Yürütme ve Yargı organları eliyle kullanacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın Başlangıç Bölümünde "Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu" belirtilmiştir.

Anayasa'nın 9. maddesinde "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." denilmiş; "Mahkemelerin bağımsızlığı" başlıklı 138. maddesinde "Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ve idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükümlerine yer verilmiştir.

Belirtilen Anayasal düzenlemelere göre, "kuvvetler ayrılığı" ilkesi gereğince fonksiyonel bakımdan yargı organı yasama ve yürütmeden ayrı tutulmuş olup, bağımsız bir organ olan yargının yargılama süreci ile ilgili işlemlerinin Anayasa'nın 125. maddesinde öngörülen "idari işlemler" kapsamına girmediği ve bu nedenle yargısal işlemler dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamayacağı açıktır.

Bu anlayış, Ülkemiz yargı sisteminin dayandığı "yargı ayrılığı" ve "adli ve idari yargı organlarının birbirlerine karşı bağımsızlığı" ilkelerinin de doğal bir sonucudur.

Bununla birlikte, hukukumuzda, bazı hallerde yargısal işlemlere yardımcı kimi idari faaliyetlerden dolayı Devletin sorumluluğunu öngören istisnai düzenlemeler de bulunmaktadır.

Nitekim, Medeni Kanun'un 1007. maddesinde "Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür." hükümlerine yer verilmiştir.

Aynı şekilde, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan "İcra ve İflas Dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları, ancak idare aleyhine açılabilir. Devletin, zararın meydan gelmesinde kusuru bulunan görevlilere rücu hakkı saklıdır. Bu davalara adliye mahkemelerinde bakılır." denilmiştir.

Anılan yasal düzenlemelerden, yargılama sürecine katkıda bulunan işlemler nedeniyle Devletin sorumluluğunun kabul edildiği durumlarda, bu sorumluluğun denetiminin de aynı yargı düzeni içinde yapılmasının gözetildiği anlaşılmaktadır.

Olayda, yargısal işlemlere yardımcı işlem niteliğindeki nüfus bildirimi dikkate alınarak 1587 sayılı Nüfus Kanunu incelendiğinde, yukarıda örnekleri belirtilen şekilde Devletin sorumluluğunu öngören özel bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir.

Belirtilen duruma göre, olayda adli hata sonucu haksız yere hapis yattığı ileri sürülerek açılan tazminat davasında, tazminat istemine esas olan işlemi yapan mahkemenin dahil olduğu adli yargının görevli bulunduğunun kabulü zorunlu bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, İdare Mahkemesi'nin başvurusunun kabulü ile İzmir 8. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle İzmir 3. İdare Mahkemesi'nce yapılan BAŞVURUNUN KABULÜ ile İzmir 8. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce verilen 12.12.2002 gün ve E: 2002/908, K: 2002/946 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 1.7.2004 gününde OYBİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.